

Ornament och brott i Wien

En reseberättelse av Erik Orefelt

Intro

Det var under en historiakurs på arkitekturskolan på KTH jag för första gången påträffade Adolf Loos kontroversiella men inflytelserika text 'Ornament och brott'. Läsningen fyllde mig med en önskan att förstå bakgrunden till denna betydelsefulla text samt vilken påverkan den fick på arkitekturen i Wien och i förlängningen resten av världen. Resan kom därför att fokusera på Loos egna verk men innefattade även en del verk av andra inflytelserika arkitekter verkssamma under samma tid.

Vill rikta ett stort tack till Ernst Hawermans stipendiefond för att ha gett mig möjligheten till att genomföra denna resa.

Besöksmål

s. 3	Kunsthistorisches Museum
s. 5	Majolikahaus
s. 7	Wiener Sezession
s. 11	Café Museum
s. 13	Loos Haus
s. 15	Postsparkasse
s. 19	American bar
s. 21	Loos gravsten

Kunsthistorisches Museum

Museet ritades av arkitekterna Karl Hasenauer och Gottfried Semper och invigdes år 1891.

Byggnaden är uppfört i en historiserande stil, vilket var den rådande stilen i slutet av 1800-talet i Wien. Museibyggnaden med dess uttrycksfulla ornamentik både exteriört och interiört kan betraktas som ett typexempel på den typ av utsmyckning som Adolf Loos föraktade.

Majolikahaus

Otto Wagners Majolikahaus från 1898 markerar en brytning med den tidigare rådande historiserande stilen. Detta illustreras genom fasaden som är prydd med keramikplattor och bildar ett platt men expressivt blommönster. Fasadens gestaltning skiljer sig från de historiserande stilarna som lånar element från tidigare förlagor samt använder sig av fasadstuckaturer i gips.

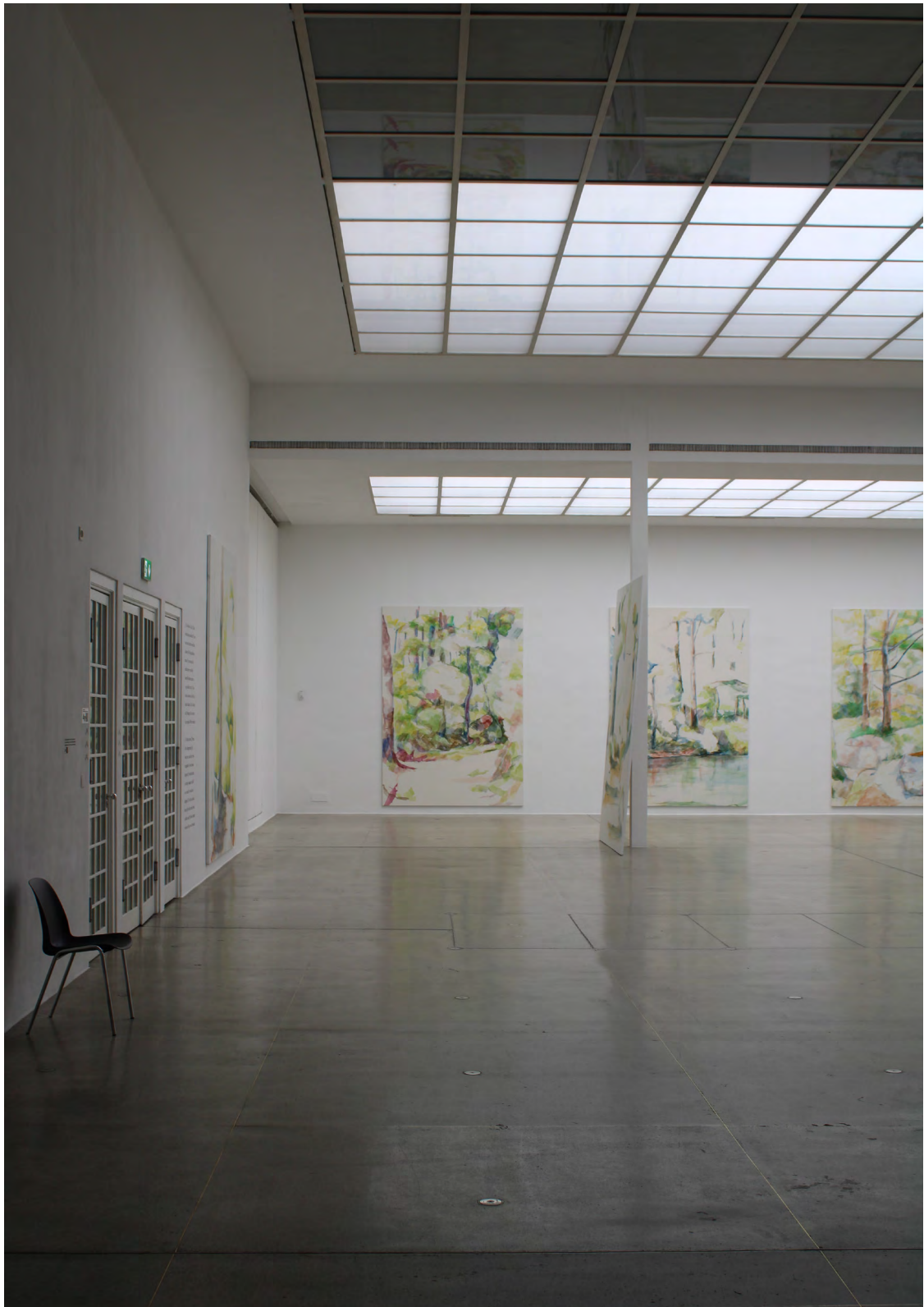

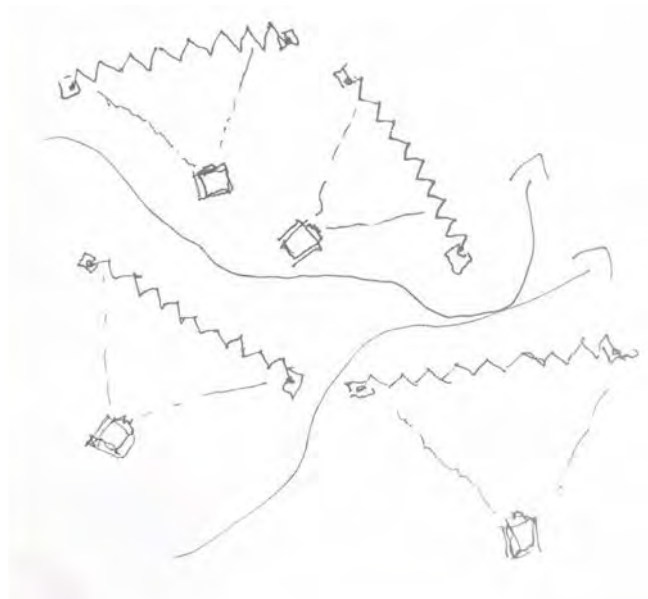

Wiener Sezession

År 1897 startas konstnärsgruppen secessionisterna som ville bryta med den konservative konstnärsynen, året därpå står deras byggnad Wiener Sezession färdig. Joseph Olbrich ritar byggnaden som illustrerar den nya och moderna riktningen som secessionisterna står för. Utställningsbyggnaden har en vitputsad fasad med välutvalda och välarbetade utsmyckningar.

Café Museum

Café Museum från 1899 var Loos första riktiga projekt och kom att bli en samlingsplats för Wiens kulturella elit. Loos gav bottenvåningen en slätputsad fasad och en inredning med fokus på enkelhet och funktion. Idag är nästintill all inredning av Loos borta, men den kan återupplevas i historiska fotografier samt exemplar av stolarna finns att hitta på Leopold Museum.

Looshaus

Looshaus från 1908 är Adolf Loos mest omtalade verk. Huset bryter både med de historiserande stilarna och secessionsrörelsens syn på ornamentik. Istället hamnar den påkostade marmorn i den nedre delen i fokus. Den enda ornamentiken i den övre delen av huset är blomlådorna. Det var i samband med projektet som Loos skrev "Ornament och brott".

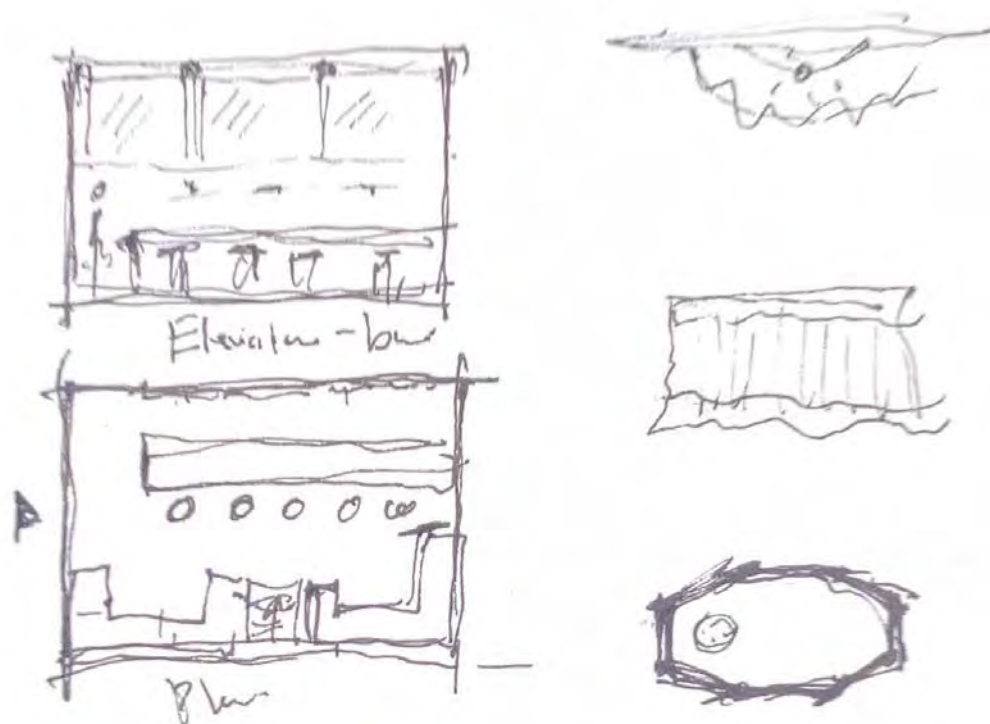
Postsparkasse

Otto Wagners Postsparkasse i jugendstil från 1906 uppvisar hur mångfacetterad rörelsen inom arkitekturen var vid tidpunkten. Wagners vinnande förslag har en fasad av marmorplattor som hängs upp genom kraftiga aluminiumbultar, ett grepp som fortsätter in i de interiöra partierna. Inuti finner man även den omtalade bankhallen som flödar av dagsljus och idag rymmer ett café.

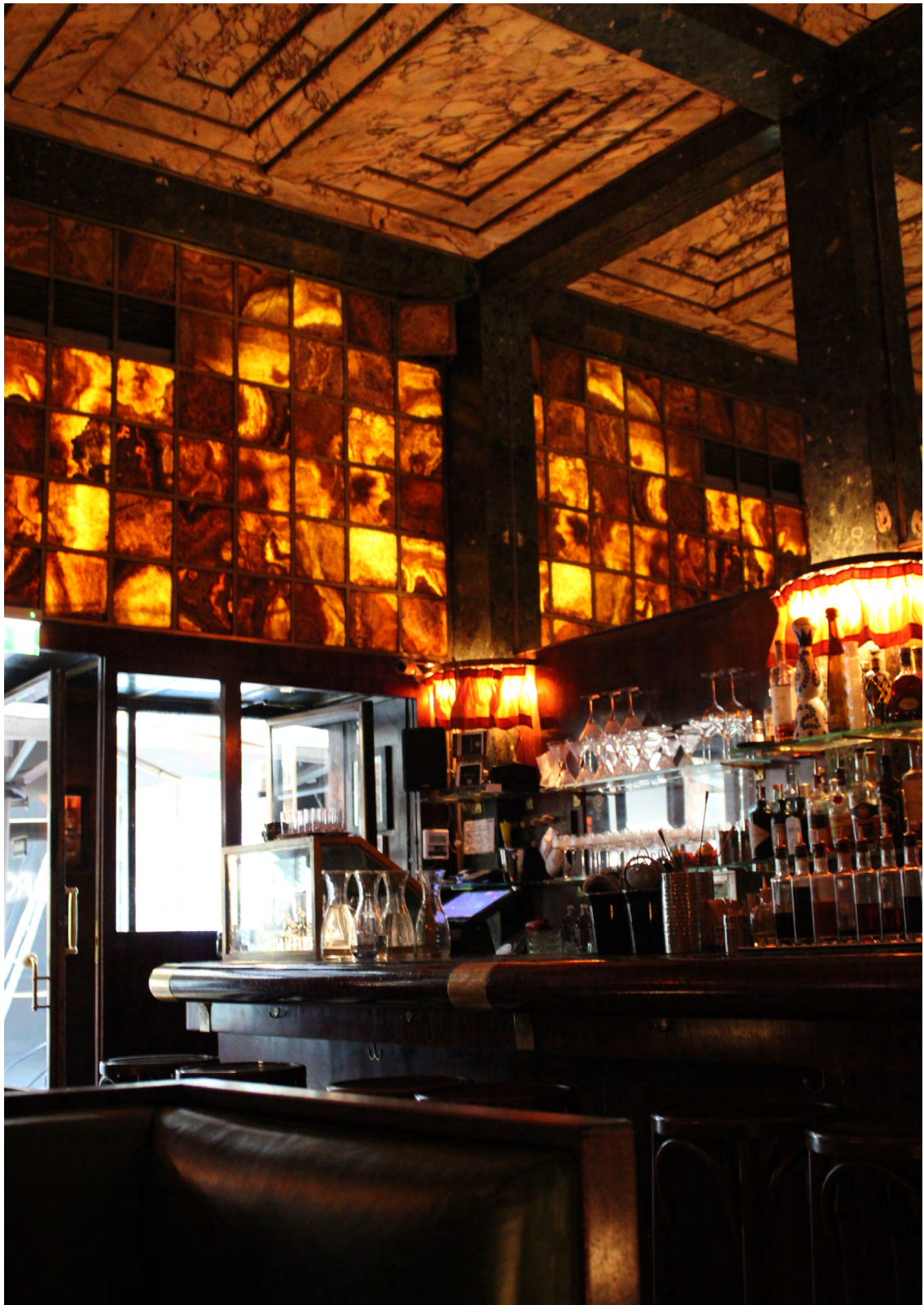

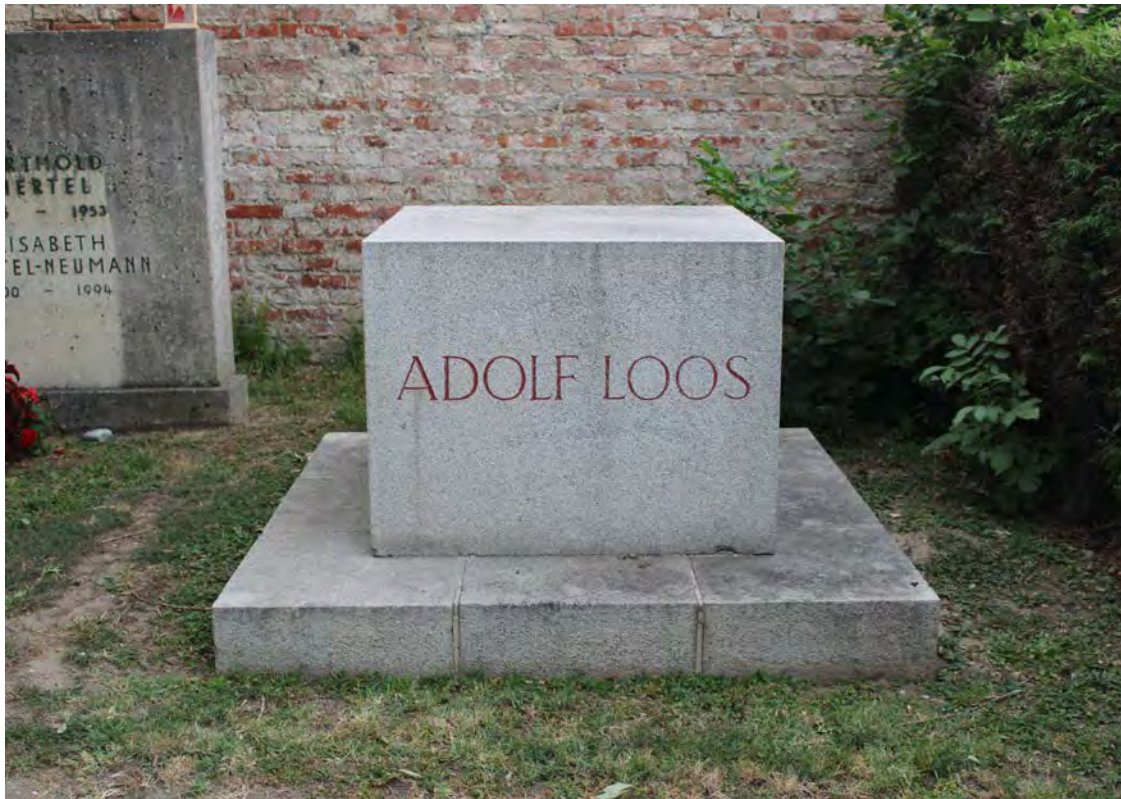

American Bar

Loos ritade inredningen för denna bar på endast 27 kvadratmeter år 1908. Trots sin storlek upplevs utrymmet större genom de reflekterande speglarna högst upp. Inredningen går i linje med Loos uppfattning om "Ornament och brott", där onödig ornamentik tas bort och ersätts av enklare former och ett fokus på materialitet. Resultatet blir en fängslande miljö som blir svår att slita sig ifrån.

Loos gravsten

Som ett sista stopp på väg hem till flygplatsen hoppar jag av vid Zentral Friedhof. Efter att ha irrat mig runt begravningsplatsen hittar jag den, Adolf Loos grav. Loos ritade gravstenen åt sig själv och blev hans sista verk. Gravstenen visar att hans syn på överflödig ornamentik gällde hela vägen in i döden, då inget annat förutom hans namn visas på den släta gravstenen, inte ens årtal eller yrke.